

עין משפט
נר מצוה

כז א מיי פיד מהלכות תפילין הלכה י סג עשין ככ טושיע אר"ח סומן לז ספיף ג:
בח ב מיי פ"ח מהל' תפלה הלכה ז ופ"ו הל' ין סגמ עשין ז טושיע אר"ח סומן קו ספיף ג:

בב ב מיי פ"ה מלכזי מוחה הלכה י סג עשין ככ טושיע יוד סומן לז ספיף ג:
ל ד מיי פ"ה מהלכות זכרות הלכה א סג עשין כ טושיע אר"ח סומן קפו ספיף א:

לא ה מיי פ"ב מהל' ע"ג הלכה ג סג עשין טט טושיע אר"ח סומן יעז ספיף ג:

ןו מיי פ"ה מה' זכרות הלכה א' טושיע פ"י קפו ספיף א:
לב ז מיי פ"ח מהלכות זכרות הלכה א' וטושיע אר"ח ס"י מקטע ספי' א:

לז ח טי מיי פ"ה סס הלכה טו טז סגמ עשין כ טושיע אר"ח סומן קפו ספיף ג:
לד י' (מיי פ"ד מהל' ק"ס הלכה ט סג עשין יט טושיע אר"ח סומן סס):
לה (כ) ל טושיע אר"ח ס"י סכ ספיף ג: (ד):

תורה אור השלם

- עֲרֵב וּבֶקֶר וְצִוְרִים אֲשֵׁי־הָאֶרֶץ וְהִשְׁמַע קוֹלֶךָ: הַחֵלֶם נִה יח
- וְאִמָּר מִשֶּׁה בָּהֶן יָּ לָכֶם בְּעֶרֶב בֶּשֶׂר לֹאֲכֹל וְחָלֵם בְּבֹקֶר לִשְׂבַע בְּשִׁמְעֶיךָ אֵת חֲלִמְתִּיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם מְלִינִים עֲלִי וְחָזֵן מִדָּה לֹא עֲלִינוּ חֲלִמְתִּיכֶם עַל יָי:
- וְבֹרֵךְ אֶת יוֹם הַשָּׁבֹת לְקִדְשׁוֹ: שְׁמוֹת טז ח
- שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשָּׁבֹת לְקִדְשׁוֹ כִּי יוֹם הַשָּׁבֹת יִי אֱלֹהֶיךָ: דְּבָרִים ח יא
- כִּי יִי אֱלֹהֶיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֵדָרִי הָאֲדָרִים הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַגּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא בָרִים וְלֹא יִחַף שׁוֹחַ: דְּבָרִים י ח
- וְשָׂא יי פָּנָי אֵלָיךְ וְשֵׁם יי שְׁלֹמֹ: כְּמִדְּבָר ו כו
- וְאִבְלָקְתָּ שֶׁשֶׁת וּבִרְבֹּתָ יוֹם יי אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ וְהִשְׁתַּבַּח אֲשֶׁר בָּהֶן יָי: דְּבָרִים ח י

מוסף רש"י

חובא בסוף הספחת.

רבינו חננאל

והייבין בתפלה דרחמינינה. ולא גרסינן פשיטא דהא לאו דאורייתא היא. מתני'. על קרי מהרהר בלבנו וכו'. פירש בתלמוד ארץ ישראל מהו מהרהר בברכות, דקריה שמע מוציא בשפתיו. אמר ר' אביןא זאת אומרת מהרהר דכדור דאמי. דהוציא ק"ש בדבור הוא כדתיב ודברת בם וגו' ומפני מה אינו מוציא בשפתיו כדאשכחנין בסוני דאדור דהמנא אל גושז אל אשה כך לקבל התורה, וכתב בה והודיעתם לבניך ולבני בניו אשר עמדת לפני יי' אלהיך וכו' ואי אפשר דלא הוו בהו בעל קרי מקרה לילול לא נגזר התורה בו כיום אלא מהרהר הלב, ואעפ"י הוזהר להודיעם אותם הדברים לבניו ולבני בניו, שמעינן מיהא דרבור אסור למי שהטומאה קיימי עליו מנוגע אבל התורה מותר אע"ג דהרהרו כמו דבור. ורב חסדא אמר זאת אומרת הרהור לאו כדבור דמי ומפני מה מהרהר כדי שלא יחא כל העולם וסניקן בברכות והוא יושב ובטל. וקיימא לו כרב חסדא, חדא דהא רב אדא בר אבהו מפרש לטעמיה. וחוב אשכחינן בהדיא בפרק שואל דתנא ר' יהושע כז יין קרחה

בתפלה פשיטא
ביון דכתיב ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה במצות עשה שהזמן גרמא הוי קמ"ל דרחמינינהו. ורש"י לא גרים ליה שהרי תפלה דרצנן היא ומאי מ"ע שייכי ציה. ומ"מ יש ליישז דהא הלל דרצנן ונשים פטורות מהאי טעמא דמלות עשה שהזמן גרמא הוא

כדאמרנין כנסיה (דף לה). מי שהיה עזב ואשה או קטן מקרינן אותו עונה אחריונן מה שזס אומרים דלין השומע פטור ומקריאתן כיון שזס פטורים: **אִית** הגרסי בברכת המזון **פשיטא**. ומשני כיון דכתיב צמת ה' לכס צערב צטר לאכול ולחס צבקר לשצוע כמ"ע שהזמן גרמא הוא קמ"ל: **נשים** בברכת המזון דאורייתא או דרבנן. פי' הקוטרס דסלקא דעמן דלא מחייבי מדאורייתא משום דכתיב על הארץ הטובה ונשים לא נטלו חלק בצרך ומה שנטלו צנות ללפחד חלק אציהס נטלו. ומיניה כהנים ולוים נמי נצעי שהרי לא נטלו חלק בצרך וא"כ לא יוצילו אחרים ידי חובתן בצרכת המזון אלא י"ל דטעמא משום דכתיב על צרמתן שחמתם צצטרנו ועל מורתן שלמדנותן ונשים לימנחו לא צצרת ולא צמורה ואמרנין לקמן (דף מט). מי שלא אמר צרית ומורה צצרכת המזון לא ילא ידי חובתו והשתא קא מציעא ליה כיון דלא מנז למימר צרית ומורה לא הוו אלא מדצנן או דלמא כיון דלא שייך צבו הוי שפיר דאורייתא וזס דלקמן מיייר צאנסיס דשייכי צצרת ומורה: **בעל קרי** מהרהר בלבנו ואינו מברך **לא פנייה ולא לאחריה**. פי' אפילו צההרור כדמשמע בגמ'»

והיינו טעמא דשרינא טפי צק"ש מצרכות משום דק"ש דאורייתא מצרכות דצנן ואפי' ומ"ד ק"ש דצנן היינו היכא דמוכר יצילת מנריס אכל מתנימין שלא הזכיר יצילת מנריס שלא הסירו לו לומר אמת ויציב והוי ק"ש דאורייתא ואמת ויציב דצנן שהרי הזכיר יצילת מנריס צק"ש ואין להקשות נתקן דלימא אמת ויציב ולא לימא ק"ש דהא עדיף דלימא ק"ש דלית ציה נמי מלכות שמים: **יוציא בשפתיו**. כיון דשרית ליה הרהור אע"פ שהוא כדבור לענין ללאת ידי ק"ש כמו כן מקרי דבור לענין דמקרי עוסק צמורה ומדשרית ליה להרהר אע"פ שהוא צעל קרי תמיר לו גס דבור: **כדאשבחן** בסוני. פירוש אף ע"ג דכדבור

דמי לענין שילא מ"מ לאו כדבור דמי לענין שיהא צעל קרי אסור להרהרי כדאשכחן צסיני דהיה שס דבור והוי צריכין לטעול ואע"פ שהוי שומקין שומע טעונה [נסוכה לה:]:

ורב חסדא אמר לאו בדבור דמי. ר"ח פירש דהלכה כרז חסדא מדתנאי רז אלא ורבי אלעזר למלתיה שמע מיניה כומיה קיימי ולא ילא צקריאת שמע צצהרורי: והרי

ורב חסדא אמר ^(ט) **להרהור לאו כדבור דמי דאי סלקא דעתך הרהור כדבור דמי יוציא בשפתיו אלא מאי הרהור לאו כדבור דמי דהוא רבי אלעזר כדי שלא יהו כל העולם עוסקין בו והוא יושב ובטל ונגרורם בפרקא אחרינא** ^(ס) **אמר רב אדא בר אבהו בדבר שהצבור עוסקין בו**

כ: מי שמתו פרק שלישי ברכות

ומן הספלין. משום דסמס קטן אינו יודע לשמור גופו שלא יפוח צהן: **והייצין כספלה**. דתפלה רחמי היא ומדרצנן היא ותקנהו אף לנשים ולחנוך קטנים: **וצמוזה וצצרכס המזון**. מזוזה מלות עשה שלא הזמן גרמא וצגמרל פריך פשיטא: **צרכס המזון**. צגמרל צעי לה דאורייתא או דרצנן:

גב' מהו דסימא נקיש תפלין למוזה. דכתיב וקשרתם וכצצנת' מזה מזוזה נשים חייבות אף תפלין נשים חייבות קמשמע לן: הכי גרסינן **תפלה דרחמינינינהו**. ולא גרס פשיטא דהא לאו דאורייתא היא: **נקיש מזוזה לתלמוד טורה**. דכתיב (דצריס יא) ולמדתם אותם את צניכס וסמין ליה וכצצנתם מה תלמוד טורה נשים פטורות ואע"ג דלין הזמן גרמא רחמנא פטרינהו דכתיב את צניכס ולא צנותיכס' אף מזוזה נשים פטורות קמ"ל דנשים חייבות דכתיב למען ירצו וימיכס' צצרי צעו חיי נשי לא צעו חיי' צתמיה: **קדוש היום מ"ע שהזמן גרמא הוא**. זכור את יוס השצט לקדשו (שמות כ) וזכרה על היי' ^(ז): **צשמירה**. דלא תעשה מללכזה (סס): **והני נשי איתנסו צשמירה**. דתנן (קדושין כז טע). כל מלות לא תעשה צין שהזמן גרמא צין שאין הזמן גרמא נשים חייבות דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונסיס צצמורה: **נשים צצצרכס המזון דאורייתא**. דכתיב ואכלת ושצצת (דצריס ח) והוה ליה מלות עשה שאין הזמן גרמא: **או דרצנן**. דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך (סס) והאלין אלא נמנה לנקבות להתמלק'.

ואי משום צנות ללפחד חלק אציהס הס דנטלו שהיה מיוצאי מנריס' **צן**. קטן: **מצדך**. צצרכס המזון לאציו אס אין אציו יודע לצרך: **שיעורא דרצנן**. כגון כזית לר"מ וכצניה לרצי יהודס' דמדאורייתא ואכלת ושצצת וצצרכת כתיב' **אכל שיעורא** כי האי לא מחייב אלא מדרצנן והלכך אחי קטן דרצנן ומפיק גדול: **עד כזיס עד כצניה**. עד כזית לר"מ עד כצניה לר' יהודה דתנן (לקמן דף מה). עד כמה מומינן ר"מ אומר עד כזית ר' יהודה אומר עד כצניה: **בתנאי' צעל קרי**. מתקנת עורא ואליך שתקן טצילה לצעלי קריין לעסוק צמורה כדלמרי צצ"ק צצרק מרובה (דף פג:): **מהרר**. ק"ש צלצו כשמגיע זמן המקרא: **ואינו מצדך**. אפילו צצהרור: **לא לפניא ולא לאחריה**. כיון דצצרכות לאו מדאורייתא מחייב לא אצרכוהו רצנן: **ועל המזון מצדך לאחריה**. דחיוצא דאורייתא הוא: **ואינו מצדך לפניו**. דלאו דאורייתא הוא: **רבי יהודה אומר וכו'**. בגמ' מפרש לה: **גב' כדבור דמי**. וכל אדס נמי יוצא ידי חובתו צצהרור: **למה מהרר**. מה מועיל: **כדאשכחן צסיני**. שהפרישן מלשה דכתיב אל תגשו אל אשה (שמות יט). ועל פרישה זו סמך עורא לתקן טצילה לצעלי קריין קודס שעצסקו צמורה דכתיב (דצריס ד) והודעתם לצנך וסמין ליה יוס אשר עמדת לפני ה' אלהיך צצורז כדלמרינן לקמן צצרכין (דף כא:): **אלא**

דאימאת דמאריה עליה (קרי) [דקרי] עליה שמואל עליה דרב יהודה אין זה יליד אשה: ר' יוחנן הוה אויל ויתבי אשערי טבילה אמר כי סלקן בנות ישראל מטבילה נפגען בי דניהו להו בני שפירי כוחתי. אתה מוצא שהזכיר שבת יופיי בבבא מציעא בפרק השוכר את הפועלים (דף פז) אמר ר' יוחנן אנא אשתיימי משפירי ירושלים האי מאן בדעי מיחזי שופריה דר' יוחנן יומי כטא דכספא מבי סקלי כו': קריאת שמע ותפילין הויין להו מצות עשה שהזמן גרמא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וכל מצות עשה שהזמן גרמא אחד אנשים ואחד נשים חייבין. פירשש בברייתא (קדושין נז טז) איזו היא מצות עשה שהזמן גרמא תורה מה תלמוד תורה פטירי אף מזוזה נמי פטירי קביל. הא נמי איתה בפיסקא קמא דקידושין (דף דל) דאקשין ר' חייא תלמוד תורה פירה ורביה ופירין וכן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות ואמרין (שס דף ז) ותלמוד תורה גופיה מנלן דכתיב ולמדתם אותם את צניכס בניכס ולא צנותיכס: כדאשכחן בסוני מה יציר דבור אסור הרהור מותר. במסכת שבת בפרק ר' עקיבא (דף יז טז) אמרי' אמר אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין אמרי' דההיא שתא כבר שמע את הברות ולא סגי' דלא הרהר בלבו:

מסורת הש"ס

א) קדושין טט. [וש"ס].
ב) [שנושטס דף כ: ע"ש].
ג) [א'].
ד) ר"ה דף טט.
ה) סוכה לה.
ו) [ספחתם פ"ה הי"ח].
ז) [ע"י מוס' לעיל טו. ד"ה ור' יהודה].
ח) [נשי צבאור הגר"ל משלי ככ ט באור נפלא ומתוק כזה].
ט) ג"א לה.
טו) שבת דף קנ.
י) [נדצריס].
יא) [קידושין כט:].
יב) [נדצריס].
יג) [קידושין לג:].
יד) [ספחתם].
טו) [ספרי ריש ספחתם].
טז) [ספרי קמ:].
יז) [לקמן מה].
יח) [נדצריס ח].

הגהות הב"ח

א) גב' דרחמינינינו (מחו דמימא וכו' קמ"ל) תלמי' ויצי' צריז' וכו' הספריים לא דקרו ליה:
ב) שם ונגרור צצרכין לאחריי.
ג) רבי פנ' ב"ה דקד' ארץ מלגלמן דקד' צריז':

גליון הש"ס

גב' וכן תתפלין פשיטא. עיין מוס' עירובין ז' ע"ב ד"ה לא ס"ד: שם ובמזוזה פשיטא. עיין יומא דף י"א ע"ב ואס כן לא הוה פשיטא דלא חמא למעט מנייהל פ"ב (וידקד' הספרי רס"ב דרצנן. וי"ע: שם נשים בבבאי' דאורייתא. ע' משוצת משצין. ח"א סומן קס"ט: שם ולמעיד קצו. ע' צינן מגילה פ"ב (וידקד' הספרי רס"ב א) כסס הסננין וצ"ע. חל"ז רלמי צצננין צתלמות שזיל גירסא אחרת שם: אפי' דאחי דרצנו ופסיק דרצנן. עי' ר"ה ג' ע"א מוס' ד"ה ה' יהודה ויעובינן ז'. מוס' ד"ה דלגלמ' ונגמלה יט: מוס' ד"ה ור"ין: עי' אביר רבינא זאת אומרת. עי' צצורי אכן מגילה יט ע"ב ד"ה' מנסי:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, וכן משמע לקמן בגמ' (וציין שם את הגמרא ברוך כב. ב"ק אם אין לו מים וכו').
ב. בתוס' רי"ש כתב, דאסור בעלוי קריין בדי"ח, אסור חכמים דקאב בצבור דמיא דסיני ולא בהרהור ואע"פ ששותקים היו הרי שומע כעונה. ג. ובתוס' רי"ש הוסיף, אע"פ שאין צריך להשמיע לאזנו כדפסיק ר' חסדא גופיה.

רב ניסים גאון

תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט פסחו אלמול את בנו כי מכל מקום ולאחוריו בא ללמדנו מה שכבר הוזכר: ואילו רב יהודה כי מטי גבי האשה שנוכשות ירק בקדרה. וזו המשנה בתחלת פרק שני דמסכת טהרות. ואמרי לה יחיים שכבשן בטריפהו וזו המשנה בתחלת פרק י' דמסכת עירובין: ורב יהודה שני הוה שליף דח מסאניה אחי מיטרא. איתיה לפירושיה דמסכת תענית בפרק דר' תעניתה האלו (דף כז) וחינו דאמר' רב יהודה חנוהלו להנהו יאכב כפנא אבדא ברייתא אמר שבע אמר שבע מיה יאכב שבעא בעלמא יחב עיניה הוה כפנא אמר ליה רבנן לרב כהנא בריה דרב חנניא שמעיה מר דשכיח קמי' בעשייה לילוק' לשוקא עשייה נפק לשוקא חזא כיפויא אמר להו מאי האי [אילן] אבוטפא דחמרי דקא מיוצבן אמר שמע מינה יאכב כפנא אמר ליה לשמיעה שלוק' לי מסאנ' שלוק' ליה חד מסאנא בעא למישלח איךך אתא אליהו בר אבהו כל היד המכירה לבדוק דמסתת נדה (דף יז) אמרי' שאני רב יהודה